

Затверджено Вченою Радою
ОНУ імені І.І. Мечникова
від "20" грудня 2016 р. № 4

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І.МЕЧНИКОВА

(повна назва вищого навчального закладу)

Факультет/інститут Психології та соціальної роботи

Кафедра соціальної і прикладної психології

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Проректор з науково-педагогічної роботи
Хмарський В.М.
_____ 2020 р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

БІОГРАФІЧНИЙ МЕТОД В СИСТЕМІ ПСИХОЛОГІЧНИХ МЕТОДІВ

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти третій (доктор філософії)

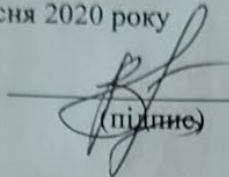
Спеціальність 053 «ПСИХОЛОГІЯ»

Розробник: Подшивалкіна В.І., доктор соціологічних наук, професор
(вказати прізвища, наукові ступені, вчені звання та посади розробників)

Навчальна програма з дисципліни «Біографічний метод в системі психологічних методів» затверджена на засіданні кафедри соціальної і прикладної психології

Протокол № 1 від "1" вересня 2020 року

Завідувач кафедри

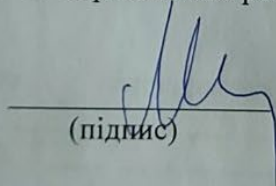

(підпис)

(Подшивалкіна В.І.)
(прізвище та ініціали)

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною комісією (НМК) факультету психології та соціальної роботи :

Протокол №1 від "2" вересня 2020 року

Голова НМК

(підпис)

Кременчуцька М.К.
(прізвище та ініціали)

Вступ

Навчальна програма дисципліни “Біографічний метод в системі психологічних методів” складена відповідно до освітньо-професійної/освітньо-наукової програми підготовки третього рівня вищої освіти (доктор філософії) зі спеціальності _053 «ПСИХОЛОГІЯ».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є біографічний метод та особливості його використання у психології.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу.

Дисципліна “ Біографічний метод в системі психологічних методів” входить до вибіркових дисциплін професійної підготовки.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Змістовний 1. Методологічні та методичні проблеми використання біографічного методу в психології

Змістовний модуль 2. Етичні, правові та професійні стандарти біографічних досліджень

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни “Біографічний метод в системі психологічних методів” полягає у створенні умов для засвоєння докторантами самостійного використання біографічного методу у психологічних дослідженнях.

Завдання

- оволодіння докторантами фундаментальними поняттями і принципами якісного аналізу психологічних явищ і процесів;

- вивчення особливостей біографічного методу та вимог до його використання у психології

- оволодіння докторантами етичними, правовими та професійними стандартами біографічних досліджень.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

ІК - Здатність розв’язувати комплексні проблеми в галузі психології, в тому числі професійної та/або дослідницько- інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних психологічних знань та/або професійної практики

ЗК 4 - Знання предметної області та розуміння професійної діяльності за спеціальністю.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач третього освітнього рівня демонструвати наступні результати навчання:

ПРН 8 Володіти комунікативними навичками, доступно і аргументовано представляти результати досліджень проблем психологічної теорії

та практики, брати участь у фахових дискусіях.

ПРН 11 Працювати над власним розвитком та вдосконаленням, визначати свої професійні можливості та виявляти прагнення до підвищення професійної кваліфікації та професійної мобільності.

ПРН 13 Виокремлювати, систематизувати, розв'язувати, критично осмислювати та прогнозувати значущі психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин, що становить 3 кредитів ЄКТС.

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовний 1. Методологічні та методичні проблеми використання біографічного методу в психології

Історія й основні напрямки біографічних досліджень. Життєвий шлях людини і його біографія. Повсякденна і біографічна свідомість. Соціальний час і час життя. Біографія як поле соціологічної інформації. Біографічні події. Життєві обставини. Багатофазність життєвого шляху людини. Типологія життєвих описів. Структура життєвого досвіду. Методи аналізу біографій: метод ілюстрації, метод аналізу змісту, статистичний метод, типологічний метод, метод дослідження семантичних полів, нарративний аналіз.

Змістовний модуль 2. Етичні, правові та професійні стандарти біографічних досліджень

Сфери застосування біографічного методу в психології. Переваги й обмеження біографічного методу

1. Рекомендована література

Основна

1. Логинова Н. А. Психобиографический метод исследований и коррекции личности.- Алма-Ата, 2001.- 175 с
2. Нуркова В.В. Свершенное продолжается: Психология автобиографической памяти личности. М.: Изд-во УРАО, 2000.
3. Голубович И. В. Биография: силуэт на фоне Humanities (методология анализа в социогуманитарном знании). — Одесса: ФЛП Фридман, 2008. – 372 с.
4. Биографический метод (ред. Е. Мещеркина, В. Семенова).- М., ИСАН, 1994
5. Коржикова Е.Ю. Методика "Психологическая автобиография" в психодиагностике жизненных ситуаций. Методическое пособие . Киев, 1994.- 109 с.

Додаткова

1. Голофаст В.Б. Многообразие биографических повествований // Социологический журнал. 1995. № 1.- С.73-88
2. Семенова В.В. Биографии и общество: поиски социального в индивидуальном // Социологические чтения. Выпуск 1 . М., 1997 - С. 146-159
3. Проблемы психологической герменевтики /Под ред. Н.В. Чепелевой – К. :Издательство Национального педагогического университета им. Н.П.
4. Драгоманова, 2009. – 382 с.
5. Нарративная психотехнологии /Чепелева Н.В., СмульсонМ.Л., ШиловськаО.М., Гуцол С.Ю.; под общ. ред. Чепелев Н.В. - М.: Главник, 2007. - 144 с.
6. Подшивалкіна В.І. З приводу застосування якісних методів у соціології, або Який досвід ми вивчаємо? //Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2008. №4.- С.197-206
7. Подшивалкина В.И К вопросу об особенностях взаимодействия исследователя и информанта при проведении психологического интервью // Наука і освіта. 2008. № 8-9 – Одесса, 2008.- С. 93-95
8. Подшивалкіна, В. І. Авторська програма спецкурсу "Біографічний метод та особливості його застосування у психології"/ В. Подшивалкіна // Психологія і суспільство. – 2004. – №3. – С.126-128.
9. Подшивалкина В.И Методологические проблемы анализа биографических самоописаний// //Філософські пошуки. Вип. 17- 18. — Л; О.: ІФЛІС-ЛФС "Cogito": Вид-во "Центр Європи", 2004. с.520-526
- 10.Подшивалкина В.И К вопросу об особенностях взаимодействия исследователя и информанта при проведении психологического интервью // Наука і освіта. 2008. № 8-9 – Одесса, 2008.- С. 93-95
- 11.Подшивалкіна В.І. Особливості автобіографічних описів // Curriculum vitae. Біографічний метод у гуманітарному знання./ - Одеса, 2009.- С. 28-35
- 12.Ван Дейк Т. Язык. Незнание. Коммуникация. - М.: Прогресс, 1989
- 13.Алексеев К.И. Метафора как объект исследования в философии и психологии // Вопросы психологии. 1996. № 2 .- С. 73-85
- 14.Мусхелишвили Н.А., Шрейдер Ю.А. Значение текста как внутренний образ // Вопросы психологии. 1997. № 3.- С.79-91
- 15.Теория метафоры Пер. с англ, франц., нем., исп., польск. - М. 1990. - 512 с.
- 16.Харре Р. Социальная эпистимология : передача знаний посредством речи // Вопросы философии . 1992. № 9 - С.49-62
- 17.Брокмейер Й., Харре Р. Нарратив: проблемы и обещания одной альтернативной парадигмы // Вопросы философии. – 2000. – №3 – С. 29-42.
- 18.Вацлавик П. Конструктивизм и психотерапия //Вопросы психологии. - 2001. - № 5.

19. Жорняк Е.С. Нарративная терапия: от дебатов к диалогу // Журнал практической психологии и психоанализа. - 2001. - № 4.
20. Калмыкова Е.С., Мергенталер Э. Нарратив в психотерапии: рассказы пациентов о личной истории // Психологический журнал. - 1998. - Т.19. - № 5. - С. 97-103.
21. Макаров М.Л. Основы теории дискурса. - М.: ИТДГК "Гнозис", 2003. - 343 с.
22. Фридман Дж., Комбс Дж. Конструирование Иных реальностей: истории и рассказы как терапия. - М.: Независимая фирма "Класс", 2001. - 368 с.

Електронні інформаційні ресурси

1. http://www.spbgik.ru/upload/file/kaf/fis/kaf_fno/kyu_schirina_voss_giz_put_i_tvor_nasl_zab_muz.pdf
2. <https://cyberleninka.ru/article/n/evolyutsiya-biograficheskogo-metoda-osobennosti-provedeniya-online-intervyu>
3. <https://cyberleninka.ru/article/n/o-biograficheskom-metode-i-ego-primenenii-v-sotsiologii-molodezhi>

4. **Форма підсумкового контролю успішності навчання - залік**

5. **Методи діагностики успішності навчання**

- контроль за самостійною роботою (перевірка конспектів, виконання завдань до практичних занять, захист рефератів за обраною темою, презентація наукових досліджень тощо);

Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінювання.

Диференційовані оцінки:

Оцінка "відмінно" / **A** — виставляється, якщо здобувач третього рівня вищої освіти має глибокі і системні знання, вміє узагальнювати теоретичний матеріал, співвідносити загальні знання з конкретними ситуаціями; засвідчив уміння критично оцінювати варіантні підходи щодо сутності норм та уявлень; оволодів навиками аналізувати, моделювати та адекватно оцінювати ситуацію; обізнаний з науковими працями вітчизняних та зарубіжних спеціалістів в даній області; матеріал викладає логічно, послідовно, переконливо.

Оцінка "добре" **B, C** — виставляється, якщо здобувач третього рівня вищої освіти виявив достатньо повні знання курсу; дає правильні, хоча і не

завжди повні визначення явищ дійсності; оволодів навичками співвідносити теоретичні знання з конкретними ситуаціями; висловлює своє ставлення до варіантних теорій щодо сутності явищ; засвоїв основи аналітичного методу; допускає незначні неточності в розкритті окремих теоретичних положень.

Оцінка "задовільно" **D, E** — здобувач третього рівня вищої освіти взагалі засвоїв програмний матеріал курсу в передбаченому обсязі з деякими неточностями у визначенні основних явищ та процесів; намагається висловити своє ставлення до проблемних питань, хоча і не завжди адекватно; вміє аналізувати набуті теоретичні знання і співвідносити їх з конкретними ситуаціями; виклад матеріалу непослідовний, неточний, з наявними помилками.

Оцінка "незадовільно" **FX, F** — здобувач третього рівня вищої освіти виявив слабкі (відсутність) знання теоретичного програмного матеріалу; не зміг дати визначення основних провідних категорій та явищ; відсутні навички адекватної оцінки норм і теорій; виклад матеріалу непослідовний, нелогічний, фрагментарний, з грубими помилками.

